

KALUŻA (47) sb

kałuża f (45), **kałuż** f a. m (2); kałuża : kałuż *Calep* (3 : 2)

-a- (38), -ã- (2); -ã- *Calag*; -a- : -ã- *Mącz* (6 : 1); *końcowe a jasne (w tym 2 r. błędne znakowanie).*

sg N kałuża (14), kałuż (2). ◇ G kałuże (2). ◇ A kałużę (2). ◇ L kałuży (11). ◇ pl N kałuże (1).

◇ G kałuż (3) *BielKron, Mącz, LatHar*, kałuży (1) *CzechEp*. ◇ D kałużam (1). ◇ A kałuże (4). ◇ I kałużami (2). ◇ L kałużach (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Zagłębienie w ziemi wypełnione wodą pochodzenia deszczowego lub podskórnego; także większy zbiornik wodny; sadzawka; palus Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calag, Calep; lacus Mącz, Calag; lacuna Mącz, Calep; lama Calep, Cn; aquilegium, cisterna Mącz; volutabrum Calep; conceptaculum aquae lutulentae, eluvies, lustrum Cn (47) : Woł gdy wodę w káluży pił/ Młode żabięta potłoczył *BierEz* N4, Q2; Murm 22; Mymer¹ 6v; BartBydg 106; RejWiz 105v; Leop Is 19/10; Pothonęło ich w rowiech niemáło w bágniech/ także w kálużách. *BielKron* 308, 307v, 420; Compluvius lacus idem fere, Deszczowy ftáwek/ káluża/ która tilko deszczową wodę ma. *Mącz* 306d, 13c, 54d, 182c, 274c [2 r.], 300d; náleyże w ten dół/ wody gęltéy z gnoynéy kałuże *SienLek* 176; Ale iefliś omiefzkał/ á iuż iye koniowi rog bárzo ścieśnił/ muśiż mu dół vkopác/ co by wnim ftać mógl po koláná vdziałayże w onym dole tákową kálużę *SienLek* 176v; Ieden z morzá ná deszczce wypłynie/ á drugi w káluży po koláná vthonie. *RejAp* 128; *RejZwierc* 209; Pod Seną w Awiniowskiéy káluży/ ná dwu piędzi od siebie/ dwie źrzodle zaráz wypadáią *Oczko* 4; Bywáią też y w gorący rok ná polách/ á zwłafzczá Podolfkich/ ługi/ y ták złe káluże/ że bydło vmarzáią. *Oczko* 26, A4, 11, 17; *Calag* 376b; *StryjKron* 437, 442; Ná polách Demogorgonowych/ Y ná nowinách Herebowych/ Przędzicie len śiany/ moczony w káluży *KlonŻal* C4v; *WerGość* 216; Volutabrum – Kałuż. *Calep* 1139b, 102b, 577b, 579a, [749]b; *GosłCast* 53; Ieżioro wieczne iefł/ á kálużá wyłycha. *KlonFlis* H5v.

W charakterystycznych połączeniach: kałuża błotna, ciepliczna, gnojna, niecudna, smrodliwa, zła; kałuża po kolana.

*Wyrażenia: »kałuża siarczana« (1): bo kto iye przypátrzy kálużam śiarczáném/ albo gdzie tłuftość iáka cieplice grzeie/ naydzie tho/ że ná dnie iye zśiáda *Oczko* 17v.*

*»kałuża wodna« (1): Iż ón obráca kámięnié w kałuże wodné *Oczko* 9.*

*W przen (1) : modlitwą fię z plugáwych káluż niezmiérne⁸⁰ tyráńftwá fwego/ potężnie wywázał. *LatHar* +3.*

*Przen: Herezja, fałszywa nauka (5) : ták iż mędy [!] ftártymi kálużami álbo zręmy/ kthore wody nyemáją/ trudno może być wyrozumyano/ gđzye yeft zdroy zápyeczętowány [...] (o práwym kołcye y o práwey náuce krzełciyáńłkyey to rozumye) *KromRozm III* O3; Ktemu że fię rzecz tá od nich prowadzi nie z włáfnego fłowá Boże⁸⁰ źrzodeł żywych/ ále z káluży fmodliwych Filozofow pogáńłkich *CzechEp* 259, 70; *WujNT* 417; *PowodPr* 12.*

W charakterystycznych połączeniach: kałuża plugawa, smrodliwa, stara.

*a. Brud, gnój (1) : A pod łozem káluże/ pyerza pełno wśzędý/ Ze do páńłkiéy łoznice/ mogłby iść w oględy. *RejZwierz* 140.*

Synonimy: a. błoto, gnoj, kał, nieczystość, plugastwo, plugawość.

Cf KALEŃ, **KALICA**, **KALISKO**, KALISZCZE, [**KALUŻYSKO**]

MM